

13. Демократичний розвиток: вищі державні службовці та політико-адміністративні стосунки. Матеріали XVIII Міжнародного конгресу з підготовки вищих державних службовців, Україна, Київ, 15-17 червня 2005 р. / Укладач С.В.Соколик. – К.: “К.І.С.”, 2005. – 150 с.

Калашникова С.А.

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА ЛИДЕРОВ ДЛЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ

Статья посвящена анализу зарубежных программ профессиональной подготовки управленцев-лидеров для сферы государственного управления. В центре внимания – содержание, методы, технологии и принципы такой подготовки, а также организационные параметры институций, которые ее обеспечивают.

Ключевые слова: лидерство, правление, профессиональная подготовка, развитие лидерского потенциала.

Kalashnikova S.A.

THE PROFESSIONAL PREPARATION OF LEADERS FOR GOVERNMENTAL MANAGEMENT

The article is devoted to analysis of foreign programs for professional training of leaders for public administration. In the focus of attention – content, methods, technologies and principles of the training as well as organizational parameters of institutions which provide it.

Key words: leadership, governance, professional training, development of leadership potential.

УДК 378.14

Кацова Л. І.

ОСНОВНІ ЗМІСТОВНІ ПАРАМЕТРИ ЕКОНОМІЧНОГО ВИХОВАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті на основі спостережень і аналізу типових труднощів, які зазнають студенти-практиканти в розв'язуванні навчально-виховних задач, розкривається алгоритм оволодіння студентами технологією вирішення педагогічних задач, що зумовлює успішність професійної діяльності майбутніх викладачів економічних дисциплін.

Ключові слова: економічне виховання, педагогічні задачі.

Державна національна програма “Освіта” (“Україна ХХІ століття”) передбачає докорінне реформування всіх ступенів освіти, в тому числі змісту, форм і методів здійснення економічної підготовки студентської молоді.

Економічне виховання – це педагогічна діяльність, спрямована на розвиток мислення через формування економічних знань, умінь і навичок, виховання особистісних якостей, які дозволяють йому приймати професійні і адекватні рішення в неординарних ситуаціях.

Мета статті зводиться до висвітлення педагогічних задач, що репрезентують сутність економічного виховання як педагогічної діяльності на шляху професійного становлення студентів.

Останнім часом у багатьох дослідженнях (І.Ісаєв, В.Пятин, В.Сластьонін, Є.Шиянов та ін.) педагогічний процес розглядається як певна послідовність педагогічних задач.

Під педагогічною задачею ми розуміємо результат усвідомлення суб'єктом виховання в педагогічній ситуації необхідності виконання професійних дій і прийняття їх до здійснення.

Виходячи з розуміння діалектики педагогічного процесу як переходу від рішення однієї задачі до наступної, можна зробити висновок про те, що успішність професійної діяльності педагога безпосередньо залежить від його вміння розв'язувати навчально-виховні задачі. Оволодіння студентами технологією вирішення педагогічних задач зумовлює

успішність професійної діяльності майбутніх економістів у процесі проходження ними економічної практики.

Як свідчать наші спостереження, більшість студентів-практикантів вирішують педагогічні задачі, що постають перед ними в реальному навчально-виховному процесі, скоріше інтуїтивно, ніж раціонально. Використання інтуїції як єдиного способу розв'язання педагогічних задач робить педагогічний процес непередбаченим, знижує результативність педагогічної діяльності. Тому, на нашу думку, в процесі підготовки майбутніх економістів до проходження практики педагогічна інтуїція повинна бути актуалізована безпосередньо шляхом опанування студентами алгоритмом розв'язання педагогічних задач, котрий включає в себе послідовний ряд етапів:

перший етап – ознайомлення із сутністю педагогічної задачі;

другий етап – класифікація навчально-виховних задач;

третій етап – розроблення технологічної процедури вирішення педагогічних задач;

четвертий етап – використання відомих схем вирішення педагогічних задач.

На семінарських заняттях з курсу “Методика викладання фахових дисциплін у ВНЗ” ми запропонували студентам-економістам розв'язати різні за їх функціональним призначенням задачі:

Тип 1. Задачі, що виконують функцію формування методології та опанування теоретичними знаннями.

Наведемо приклади таких задач.

Задача 1. Одного разу молодий економіст, який тільки що закінчив економічний факультет, став свідком розмови групи вчителів про їхню професію.

– Я не закінчував педагогічний ВНЗ, – сказав він, – але міг би викладати в школі будь-який предмет. Для цього досить показати мені, як скласти план, конспект уроку і засвоїти низку порад завуча: не давати домашнього завдання під дзвоник, ставити спочатку питання, а потім називати прізвище учня... Опанувавши цією нескладною “наукою”, можна сповна оперувати знанням навчального матеріалу, своїми комунікативними здібностями і добиватися досить непоганих результатів у педагогічній практиці. Головне для вчителя – добре знати свій предмет, добросовісно ставитися до своєї роботи, і все буде добре без вашої педагогіки.

– Але педагогічна майстерність – це творча діяльність, – заперечив один з учасників суперечки, – звичайно, воно може бути вироблено в процесі безпосередньої праці вчителя. Проте обмежуватися в педагогічній діяльності тільки практичними рекомендаціями, очевидно, недостатньо. Інакше вчитель перетвориться на кустаря, ремісника.

– Про що сперечатися, – включився в розмову інший вчитель, – адже сама школа, як не дивно, обходиться без педагогіки. Головне – досвід, а все інше додасться.

– Я не згоден з Вами, – заперечив йому один з колег, – перш за все, слід звертати більше уваги на теоретичну підготовку майбутнього вчителя, навчати аналізувати відповідні ситуації; спиратися на знання закономірностей розвитку особистості учня і закономірностей процесів виховання та навчання, розвивати професійно-педагогічне мислення.

Хто, на вашу думку, в цій суперечці правий? На чиєму боці істина? Чому іноді існує думка про те, що методика – це не наука? Яку роль вона виконує у професійному становленні вчителя, в удосконаленні його педагогічної майстерності?

Задача 2. Вибір методу навчання залежить від мети навчально-виховної роботи, від характерних особливостей окремих навчальних предметів, принципів навчання...

Закінчіть цю фразу. У разі ускладнення зверніться до конспекту лекцій. У чому полягають відмінності між принципами і методами навчання?

Тип 2. Задачі, що виконують функцію формування професійно-педагогічних умінь.

Наприклад. Учень V класу відстав в усній лічбі. На думку вчительки, хлопчик надто повільно виконував дії, яких вимагали від нього. Обстеження учня виявило зовсім інше: хлопчик виконував дії дуже швидко, але не в мовленнєвій формі, використовуючи власні

пальці. Перебирав він їх з блискавичною швидкістю, проте дуже відставав від інших учнів, які вже оперували поняттями.

Ігнорування яких дидактичних принципів призвело до однобічного розвитку мислення учнів? Що б Ви заподіяли в такій ситуації?

Тип 3. Задачі, що виконують функцію оволодіння практичними знаннями нормами, правилами і специфікою навчально-виховної техніки.

Приклад подібної задачі: *“Вчитель спокійно, з категоричною впевненістю викладає навчальний матеріал у 10 класі. Несподівано у зосередженій тиші звучить голос учня: “Я не породжуюсь з Вашим твердженням, що...”*. Клас з цікавістю чекає на реакцію вчителя.

Назвіть можливі варіанти поведінки вчителя. Як вчителю треба враховувати у такій ситуації особливості юнацького віку?”

Тип 4. Задачі, що виконують функцію розвитку оперативного мислення.

Наприклад: *“Ви керівник 6 класу. Вам треба підготувати виступ на батьківських зборах на тему “Проблеми індивідуалізації навчання у сучасній школі”. В цьому виступі Ви наводите аргументи на користь індивідуалізації навчання, диференційованого ставлення до учнів, робите висновок про позитивні перспективи розвитку класів вирівнювання, створення умов для розвитку активності і творчості молодших підлітків, можливостей набуття соціального й особистісного досвіду, залучення до цінностей сучасної культури. Несподівано у Ваш виступ втручається один з батьків, який наводить статистичні дані про зростання злочинності, посилення споживацького ставлення до життя, нігілізму серед учнів і стверджує, що ці явища непоодинокі. Аудиторія схильна підтримати виступ батька, який робить висновок про те, що в умовах класів вирівнювання одні діти будуть поставлені в привілейоване становище, а інші – в становище ізгоїв, що в таких класах будуть даватися взнаки відмінності у фізіологічній, психологічній і соціальній зрілості школярів, а відтак в учнів розвиватимуться такі негативні якості, як егоїзм, жорстокість, зневага до людей тощо. Отже, Ваш виступ буде поставлений під сумнів.*

Що Ви будете робити в такій ситуації? Знайдіть якісь контраргументи для відповіді опонентові”.

Педагогічні задачі відбиралися з різних джерел:

- з навчальних та методичних посібників (І.Д.Зверева, Л.Г.Коваль “Практикум з педагогіки ” (1996), Л.В.Кондрашова “Сборник педагогических задач” (1987), Л.Л.Шевченко “Практическая педагогическая этика (1997) та ін.);
- з періодичних педагогічних видань (газети “Освіта”, “Освіта України”, “Учительская газета”; журналів “Рідна школа”, “Воспитание школьников”);
- з педагогічного досвіду викладачів;
- з життєвого досвіду студентів.

Відбираючи задачі, що відпрацьовувалися в ході експериментальної роботи, ми стежили за тим, щоб у них чітко простежувалась провідна наукова-педагогічна ідея та нерозривний зв'язок з реальною практикою навчання і виховання підростаючого покоління в сучасній школі.

Активне опанування студентами мікрогруп МГ₁, МГ₂, МГ₃ технологією вирішення педагогічних задач відбувалося в різних формах сумісної діяльності студентів з викладачем. Перша – рішення педагогічних задач за аналогією з раніше обговореними задачами, заснованими на такому ж протиріччі, друга – складання задачі для запропонованої ситуації, третя – пошук подолання протиріччя у формі змістовного алгоритму дій, четверта – визначення базового протиріччя педагогічної задачі у формі гіперболізованого опису ситуації із загостренням усіх можливих протиріччя у даних умовах. У ході проведення навчальних занять ці форми поєднувалися в різний спосіб і переходили одна в одну.

При організації роботи з мікрогрупою МГ₄ перш за все з'ясувалися причини навчальної неуспішності студентів (недостатній рівень сформованості професійних мотивів, низький рівень пізнавальної активності, нерозвинене професійне мислення тощо), і залежно від цього визначався зміст педагогічної підтримки в процесі розв'язання педагогічних задач.

Перед використанням технологічних процедур розв'язання педагогічних задач студентами цієї мікрогрупи спочатку ретельно вивчалися педагогічні ситуації з готовими рішеннями, що давало змогу продемонструвати студентам еталон педагогічного мислення. Згодом студенти підключалися до самостійного розв'язання педагогічних задач за відомим алгоритмом.

Для корекції професійної самооцінки в студентів у процесі підготовки та проходження ними педагогічної практики було застосовано метод самоаналізу з використанням відеотехнічних засобів навчання.

Характерною особливістю цього методу є те, що процес організації практичної діяльності майбутніх викладачів спирається не тільки на інтелектуально-логічні структури, але й на емоції, на приховані резерви психіки, дозволяє побачити себе “з боку” і, таким чином, адекватно оцінити свої дії в реальному педагогічному процесі.

Висновок. Крім корекції професійної самооцінки студентів, використання педагогічних задач дозволяє вирішувати низку завдань, що сприяють економічному вихованню, оскільки:

- розвиває навички рефлексії у пізнанні себе, партнера, ситуації спілкування;
- дозволяє звільнитися від стереотипів і упереджень в оцінці інших людей;
- сприяє оволодінню тактикою і стратегією планування психологічного контакту;
- навчає розмежовувати логічні, описові судження від оціночних;
- сприяє усвідомленню морально-етичних аспектів і професійної специфіки педагогічної діяльності.

Аналіз результатів експериментальної роботи свідчать про зростання інтересу студентів до навчально-пізнавальної діяльності та професії викладача, стимулює самостійну роботу при підготовці до занять та активну участь студентів під час практики, призводить до професійного зростання майбутніх фахівців.

Отже, професіоналізм знань, професіоналізм спілкування та економічне виховання – забезпечують фахову підготовку студентів у ВНЗ.

Порушена проблема багатоаспектна і потребує подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Активные методы обучения педагогическому общению и его оптимизации: Сб. научн. тр. / Под ред.: А.А. Богалева, Г.А. Ковалева. – М.: Изд. АПН СССР, 1983. – 98 с.
2. Берак О.Л. Соотношение репродуктивных и творческих компонентов учебно-профессиональной деятельности при формировании специалистов в высшей школе: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01./МГУ им. М.В.Ломоносова.– М., 1985. –24 с.
3. Каргин С.Т. Влияние профессионально-педагогической направленности обучения на формирование педагогического мышления будущих учителей: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. / Каз. пед. ин-т им. Абая. – Алма-Ата, 1988. – 25 с.
4. Кондрашова Л.В. Сборник педагогических задач: Учеб. пособие для студ. пед. ин-тов. – М.: Просвещение, 1987. – 144 с.
5. Клокар Н.І. Психолго-педагогічна підготовка вчителя до інноваційної діяльності: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. – К., 1997. –227 с.
6. Любар О.О., Федоренко Д.Т. Развитие вишшї педагогічної освіти в 21 столїтті // Рідна школа. – 1994. – №7. – С.34-38.
7. Макарова Л.І. Формування у майбутніх учителів умінь педагогічної діагностики виховного процесу: Автореф. дис. ...канд. пед. наук: 13.00.01. /Київ держ. пед. ін. ім. М.П. Драгоманова. – К., 1993. – 23 с.
8. Найн А.Я. Педагогические инновации и педагогический эксперимент // Педагогика.– 1996.– №5. – С.10-15.
9. Шафажинская Н.Е. Роль активной самооценочной деятельности в формировании адекватной профессиональной самооценки будущего учителя // Совершенствование психолого-педагогической подготовки студентов педвуза: Межвуз. сб. научн. тр. – М.: МГПИ, 1984. – С.111-119.

Кацова Л. И.

**ОСНОВНЫЕ СОДЕРЖАТЕЛЬНЫЕ ПАРАМЕТРЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ
КАК ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

В статье на основе наблюдений и анализа типичных трудностей с которыми сталкиваются студенты-практиканты в решении учебно-воспитательных задач, раскрывается алгоритм овладения студентами технологией решения педагогических задач, что обуславливает успешность профессиональной деятельности будущих преподавателей экономических дисциплин.

Ключевые слова: экономическое воспитание, педагогические задачи.

Katsova L.I.

**THE BASIC CONTENT PARAMETERS OF ECONOMIC EDUCATION AS PEDAGOGICAL
ACTIVITY**

Algorithm of students' capture by technology of decision of pedagogical tasks opens up in the article on the basis of supervisions and analysis of typical difficulties which test intern-students in solving of educational tasks. It predetermines success of professional activity of future teachers of economic disciplines.

Key words: economic education, pedagogical tasks.

УДК 378.094.371

Клімашевський Л.М., Лучанінова О.П.

**ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ
ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО ВНЗ**

Статтю присвячено обґрунтуванню необхідності використання особистісно орієнтованого підходу у процесі формування мотивації навчальної діяльності студентів технічного ВНЗ.

Ключові слова: мотивація, особистісно орієнтований підхід, інтерактивні методи навчання, навчальна діяльність студентів.

Постановка проблеми. Становлення нової технічної еліти неможливе без інновацій у системній фундаменталізації навчально-виховного процесу у ВНЗ. Мова йде про вищі технічні заклади, які характеризуються специфікою освітніх концепцій і сучасних підходів до вирішення проблем навчально-виховного процесу, мобільністю і творчими рішеннями, інноваціями. Результати аналізу процесу підготовки майбутніх фахівців технічних спеціальностей у технічних вищих навчальних закладах свідчать, що нинішній стан не відповідає сучасним вимогам інженерної освіти. Наявна технологія навчання недостатньо створює умови для формування фахової компетентності майбутнього випускника технічного ВНЗ, його творчого потенціалу, системної самостійної роботи студентів щодо оволодіння фундаментальними знаннями. Низька мотивація щодо вивчення фундаментальних дисциплін, оволодіння студентами майбутнім інженерним фахом, фахом керівника, детермінує недостатню їхню освіченість, що впливає на якість їхньої професійної діяльності, конкурентоспроможності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана відповідно з комплексною темою кафедри інженерної педагогіки “Методи формування практичної спрямованості підготовки майбутніх педагогів вищого технічного навчального закладу” та в межах педагогічного дослідження дипломної роботи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Визначальною рисою особистісно орієнтованого навчання є взаєморозуміння, взаємодія, творча співпраця викладача та